

LICZNIKI

Liczniki są to układy techniki cyfrowej służące do zliczania impulsów i pamiętania ich liczby

Każdy licznik ma swoją pojemność.

Pojemność jest to liczba impulsów, którą (lub której całkowitą wielokrotność) można doprowadzić na wejście licznika, a jego stan nie ulegnie zmianie. Dzieje się tak dlatego, że licznik po przepełnieniu zeruje się i liczy od nowa.

Liczbę stanów licznika określa się mianem długości cyklu.
Jeśli licznik ma m stanów przez które przechodzi cyklicznie to określa się go też mianem modulo m .
Najpopularniejszymi licznikami są te, które liczą do szesnastu ($m=16$) i do dziesięciu ($m=10$).
Liczniki dzieli się także na liczące w przód tj. takie których zawartość wzrasta w trakcie liczenia kolejnych impulsów wejściowych i na liczące wstecz jeśli zawartość ich maleje.
Są również liczniki rewersyjne to znaczy takie, które liczą w wybranym kierunku w zależności od ustawionego trybu pracy.

Moduł licznika to liczba unikalnych stanów, przez które licznik będzie przechodził.
Maksymalna możliwa liczba stanów (maksymalny moduł) licznika to $2n$, gdzie n to liczba przerzutników w liczniku. Liczniki można zaprojektować tak, aby miały w swojej sekwencji liczbę stanów mniejszą niż maksimum $2n$. Ten typ sekwencji nazywany jest sekwencją skróconą.

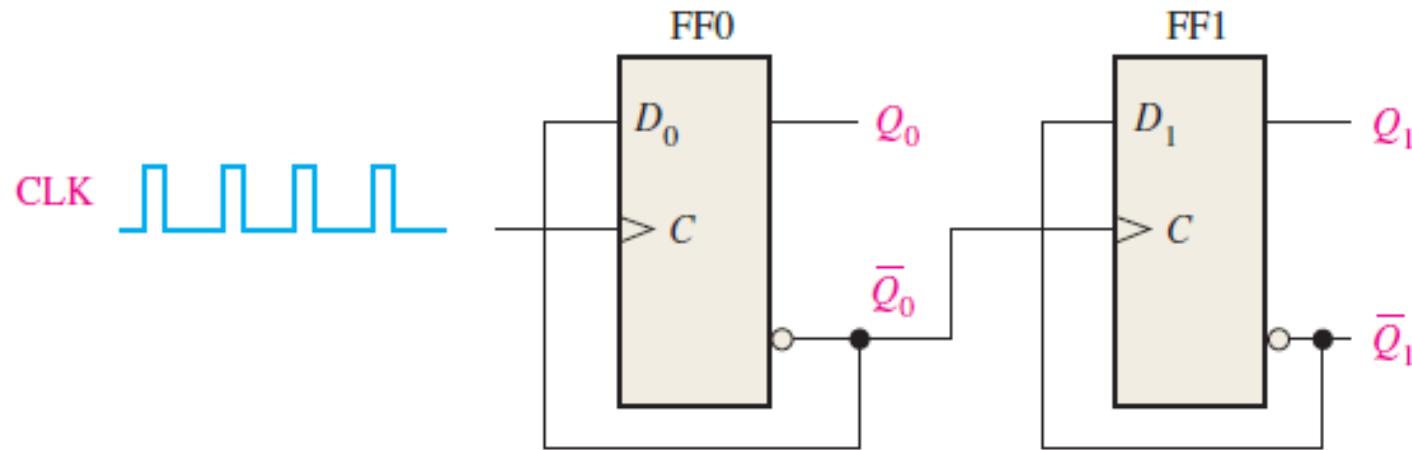
Liczniki dzielimy na asynchroniczne i synchroniczne.

Liczniki asynchroniczne to takie liczniki w których zmiany stanów przerzutników nie występują jednocześnie lecz kolejno, gdyż wejście zegarowe każdego przerzutnika jest połączone z wyjściem przerzutnika poprzedzającego w układzie licznika tworząc strukturę szeregową.

Liczniki synchroniczne charakteryzują się tym, że wejścia zegarowe wszystkich przerzutników składowych połączone są równolegle i zmiany ich stanów następują jednocześnie w takt odpowiedniego zbocza impulsu.

LICZNIKI ASYNCHRONICZNE

2-bitowy licznik asynchroniczny

[*]

Sygnał zegarowy (CLK) jest przyłożony do wejścia zegarowe (C) tylko pierwszego przerzutnika, który reprezentuje najmniej znaczący bit.

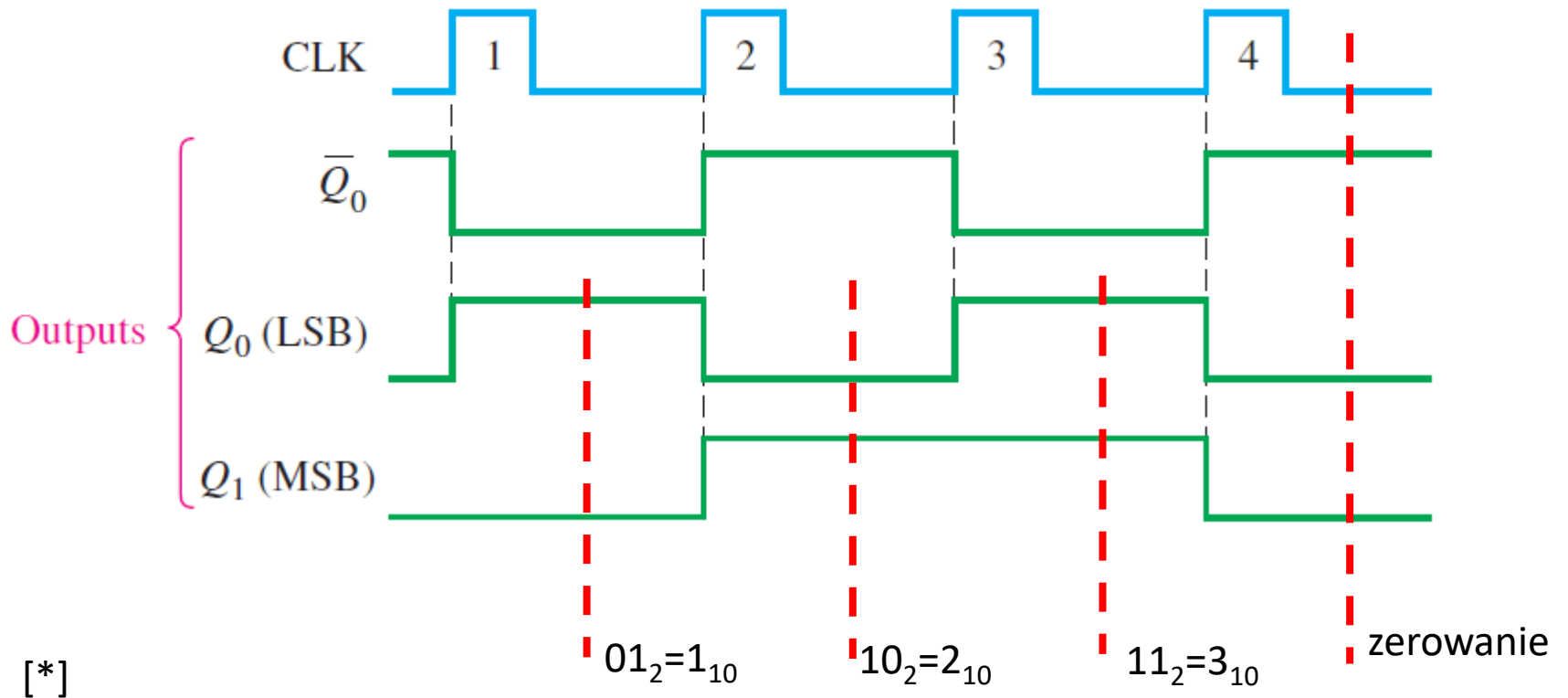
Drugi przerzutnik, jest wyzwalany przez wyjście nie Q_0 poprzedniego przerzutnika.

FF0 zmienia stan na dodatnim zboczu każdego impulsu zegara, ale FF1 zmienia stan tylko wtedy, gdy przychodzi dodatnie zbocze z wyjścia nie Q_0 przerzutnika FF0.

Ze względu na nieodłączny czas opóźnienia propagacji przez przerzutnik, przejście wejściowego impulsu zegarowego (CLK) i zmiana stanu na wyjściu nie Q_0 przerzutnika FF0 nie następuje w tym samym czasie.

Z tego powodu te dwa przerzutniki nigdy nie są wyzwalane jednocześnie, więc działanie licznika jest asynchroniczne.

diagram czasowy 2-bitowego licznika asynchronicznego

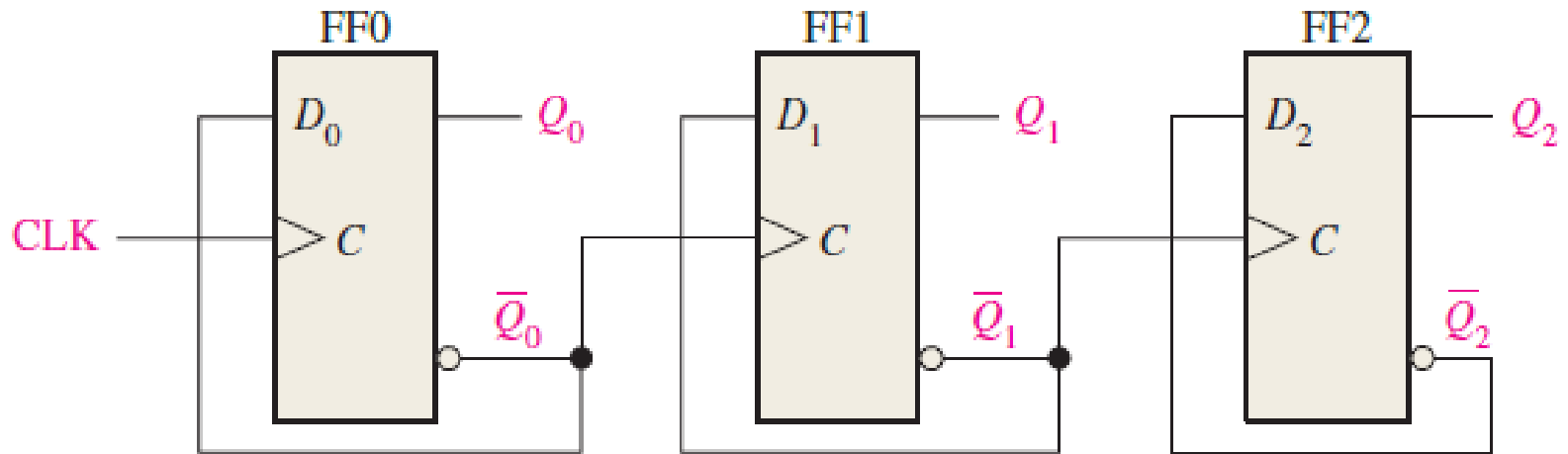

tabela stanów 2-bitowego licznika asynchronicznego

Clock Pulse	Q_1	Q_0
Initially	0	0
1	0	1
2	1	0
3	1	1
4 (recycles)	0	0

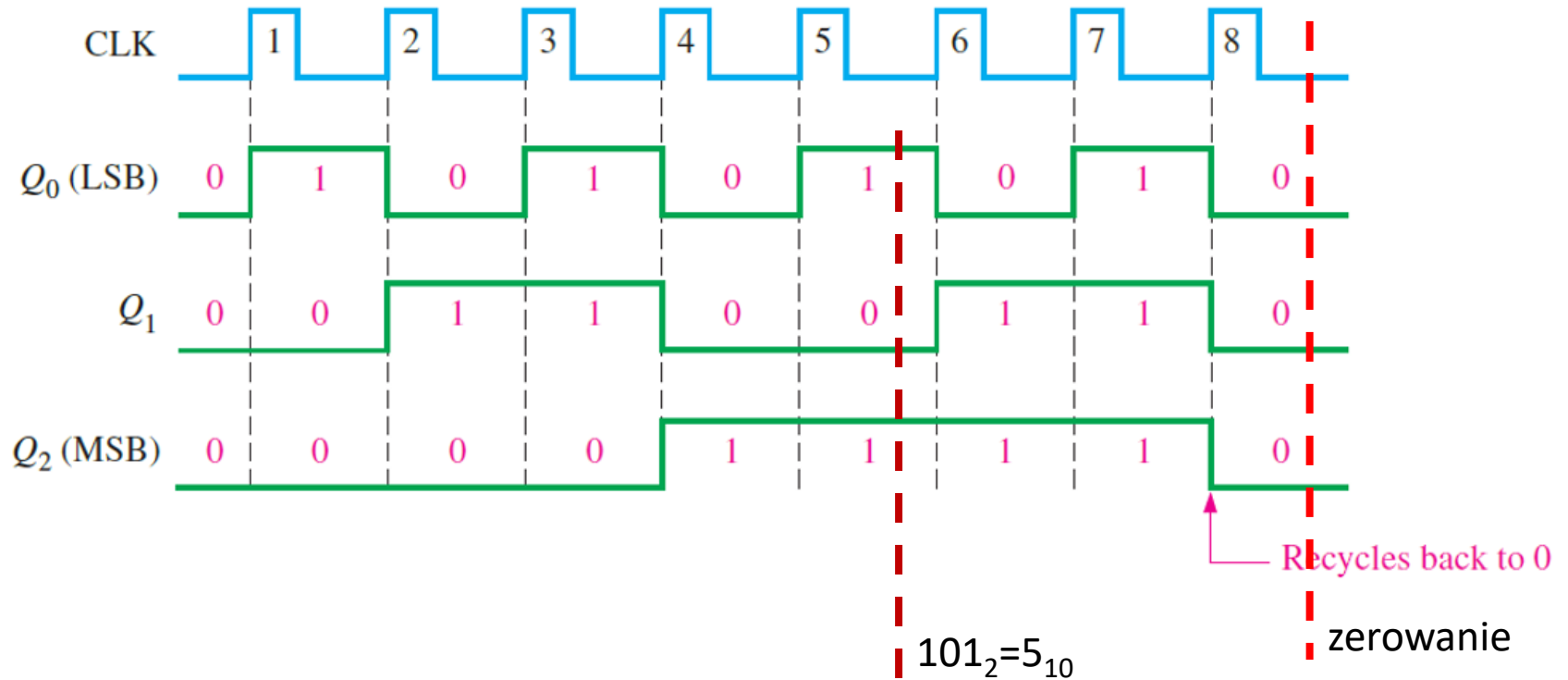

3-bitowy licznik asynchroniczny

[*]

diagram czasowy 3-bitowego licznika asynchronicznego

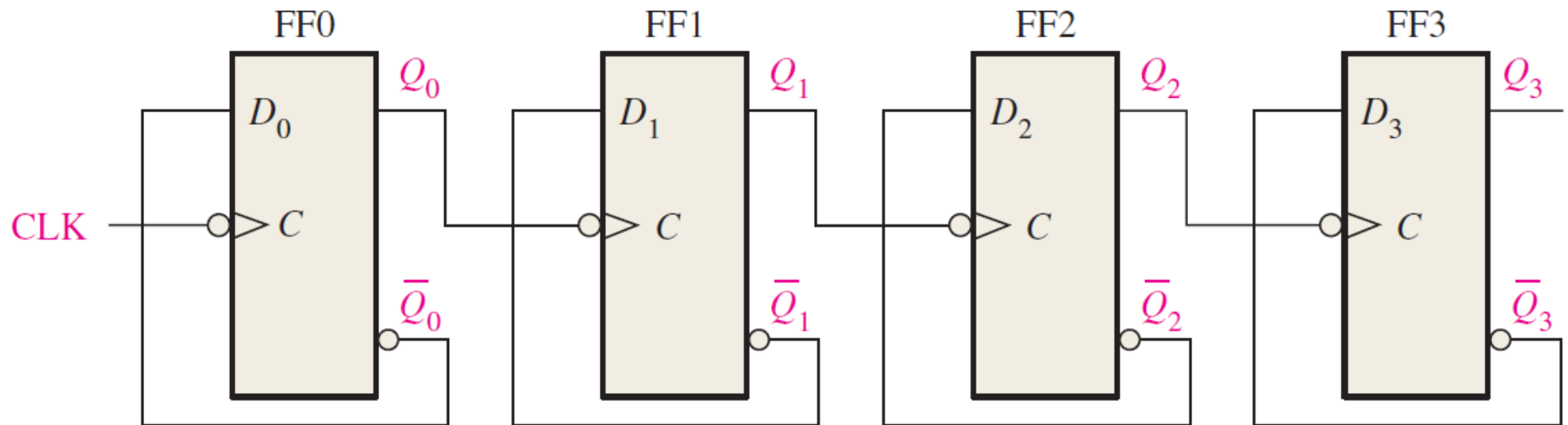

[*]

tabela stanów 3-bitowego licznika asynchronicznego

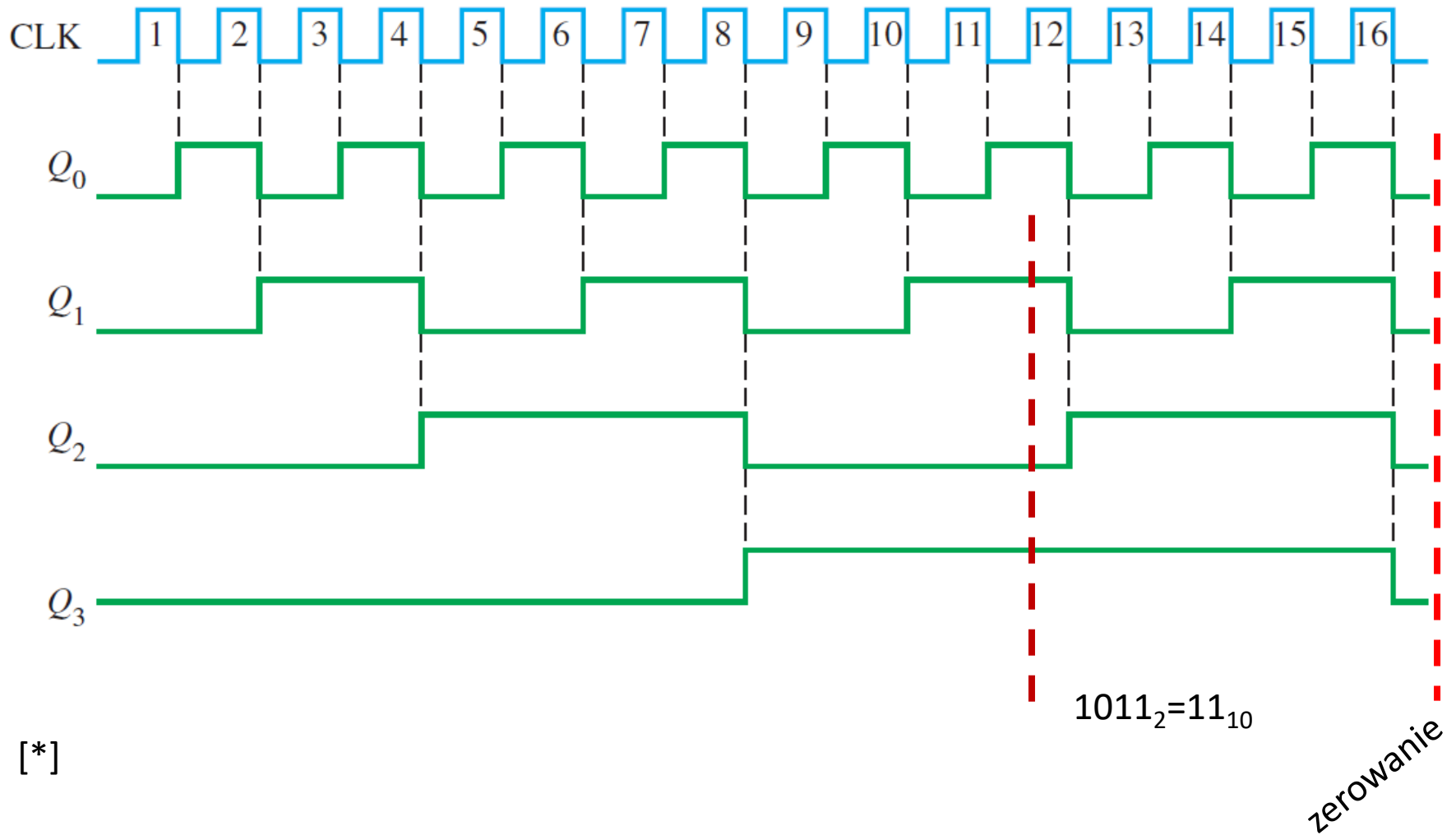
Clock Pulse	Q_2	Q_1	Q_0
Initially	0	0	0
1	0	0	1
2	0	1	0
3	0	1	1
4	1	0	0
5	1	0	1
6	1	1	0
7	1	1	1
8 (recycles)	0	0	0

4-bitowy licznik asynchroniczny

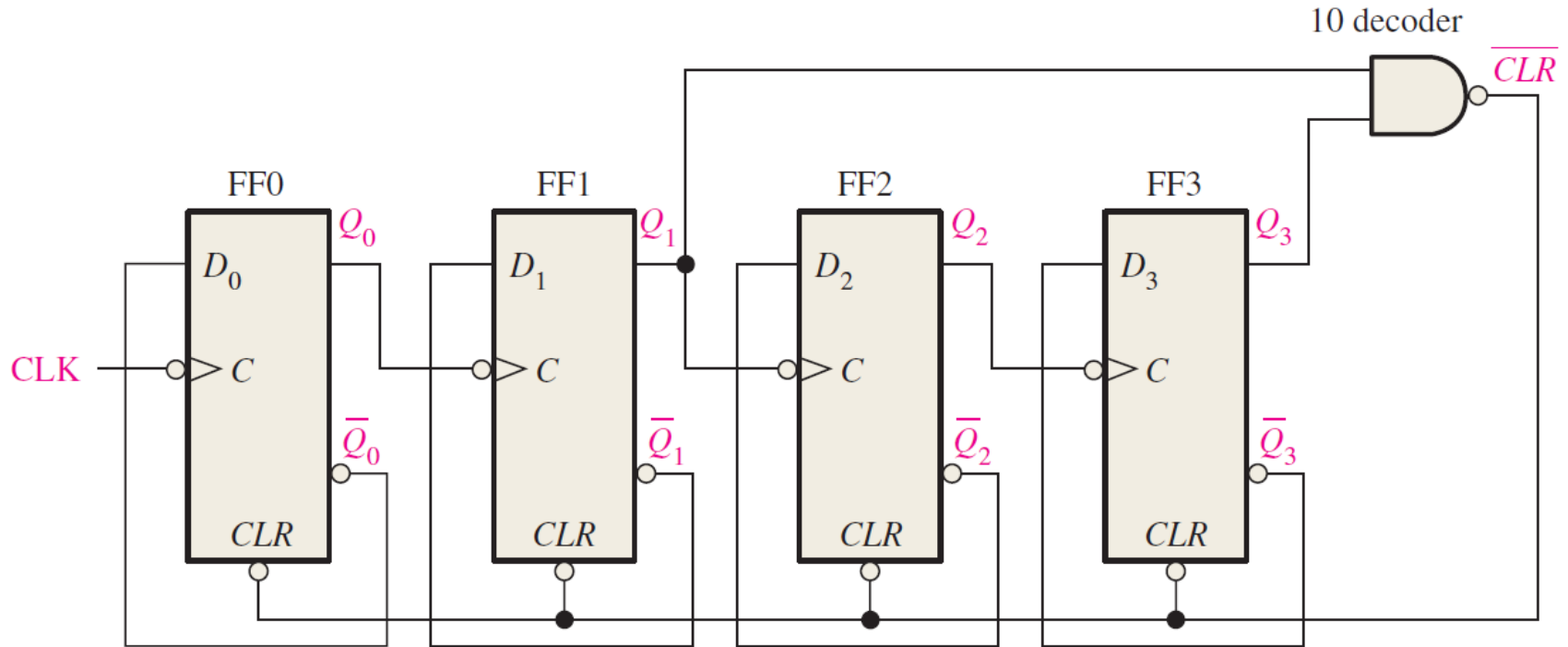

[*] *uwaga: przełączany zboczem opadającym impulsu zegarowego*

diagram czasowy 4-bitowego licznika asynchronicznego

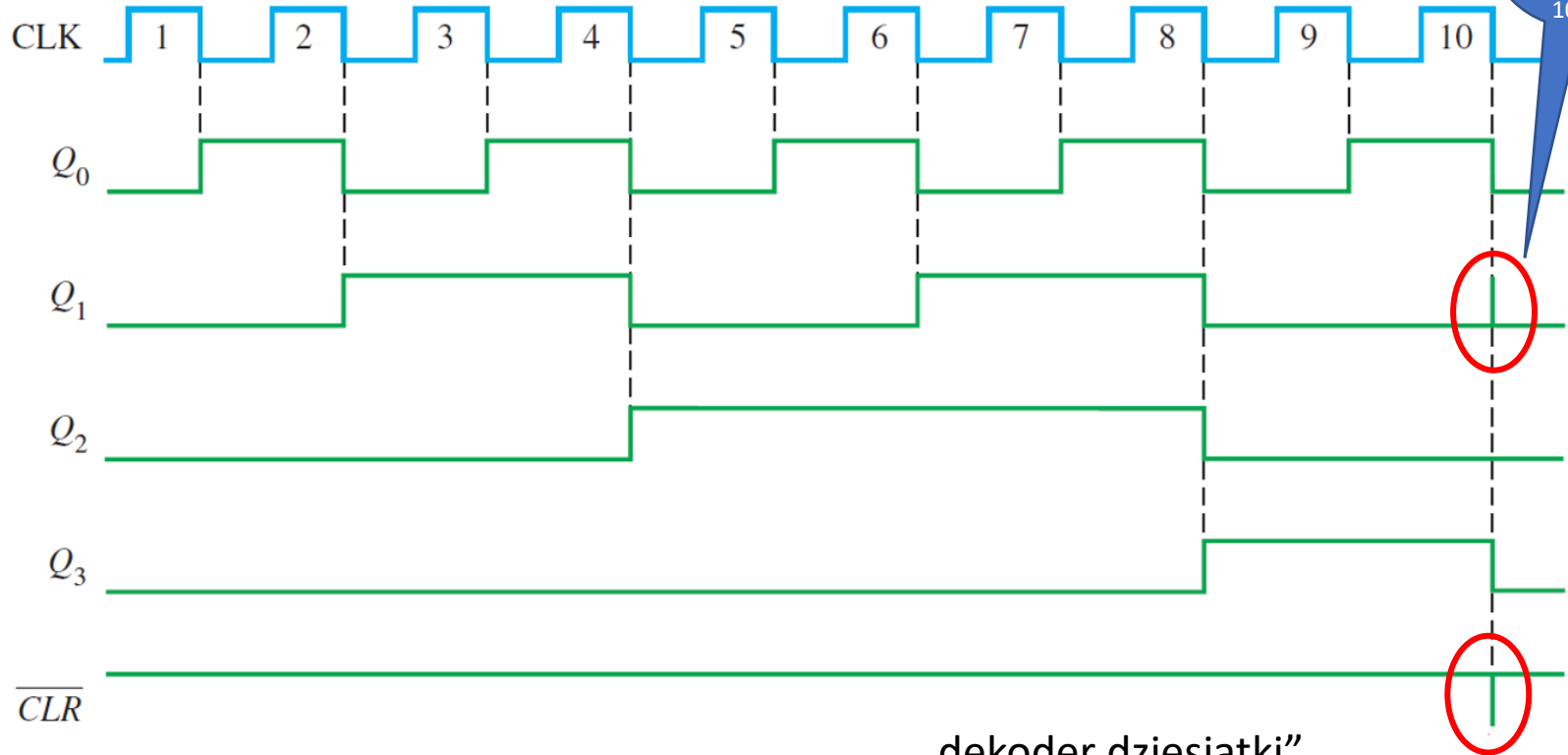
dekada (skrócony 4-bitowy licznik asynchroniczny)

Aby otrzymać skróconą sekwencję stanów, konieczne jest wymuszenie na liczniku ponownego uruchomienia przed przejściem przez wszystkich możliwych stanów.

[*]

diagram czasowy dekady

Licznik przez chwilę jest w stanie 1010

[*]

„dekoder dziesiątki”

10 decoder

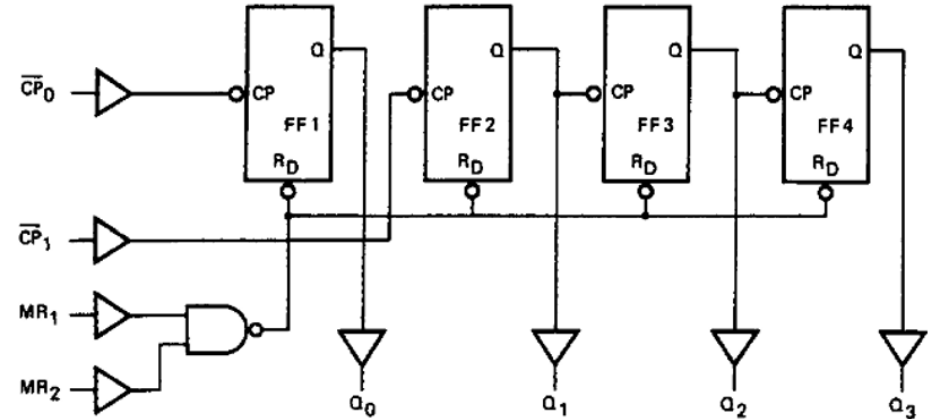

dla stanu $Q_3Q_2Q_1Q_0=1010_2=10_{10}$ pojawia się aktywny stan niski zerujący licznik

4-bitowy licznik asynchroniczny

74HC93

Składa się w rzeczywistości z pojedynczego przerzutnika (FF1) i 3-bitowego licznika asynchronicznego (FF2,FF3,FF4).

Dlatego może być używany jako urządzenie dzielące przez 2, jeśli używany jest tylko pojedynczy przerzutnik, lub może być używany jako licznik modulo 8, jeśli używana jest tylko 3-bitowa część licznika.

Zapewnia również bramkowane wejścia resetujące. Gdy oba te wejścia mają stan WYSOKI, licznik jest resetowany do stanu 0000.

74HC93 może być używany jako 4-bitowy licznik modulo-16 (zlicza od 0 do 15) poprzez podłączenie wyjścia pierwszego przerzutnika wejścia zegarowego drugiego.

Można go również skonfigurować jako dekadę z zerowaniem asynchronicznym przy użyciu bramkowanych wejść resetujących.

LICZNIKI SYNCHRONICZNE

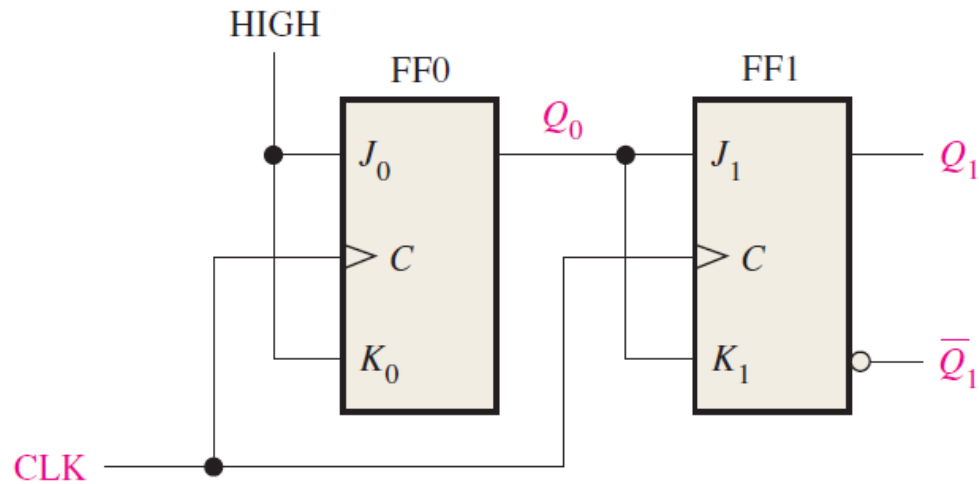
Licznik synchroniczny to taki licznik, w którym wszystkie przerzutniki w są taktowane w tym samym czasie wspólnym impulsem zegarowym.

Liczniki synchroniczne budowane są w większości z przerzutników J-K.

Można również używać przerzutników typu D, ale generalnie wymagają one bardziej rozbudowanych logicznych układów towarzyszących.

2-bitowy licznik synchroniczny

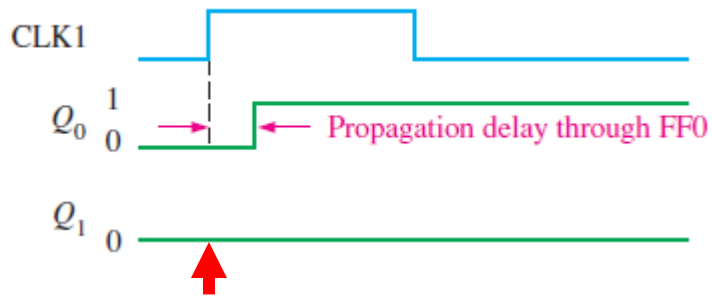
zbudowany z przerzutników JK

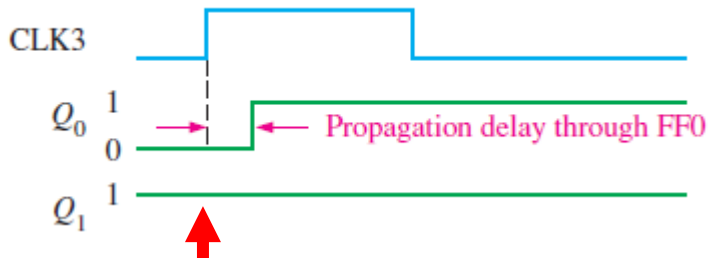
[*]

na początku oba
przerzutniki są
zerowane
(resetowane)

Działanie licznika synchronicznego zbudowanego z przerzutników JK

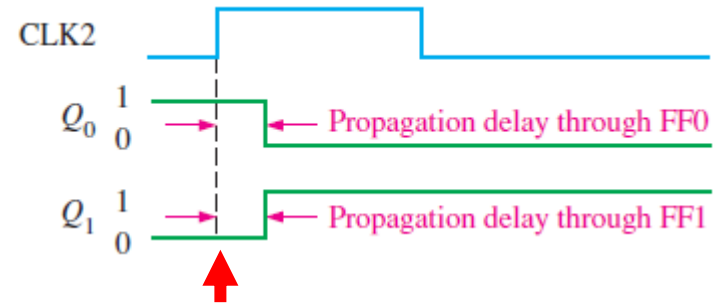

w momencie przyścia dodatniego
zbocza zegarowego drugi przerzutnik
na wejściu widzi 0 - nie zmienia stanu

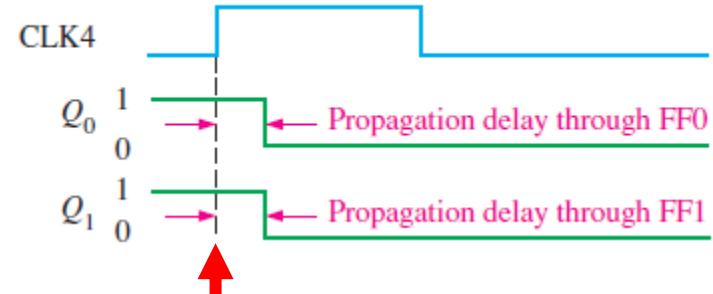

w momencie przyścia dodatniego
zbocza zegarowego drugi przerzutnik
na wejściu widzi 0 - nie zmienia stanu

[*]

w momencie przyścia dodatniego zbocza
zegarowego drugi przerzutnik na wejściu
widzi 1 - zmienia stan na przeciwny

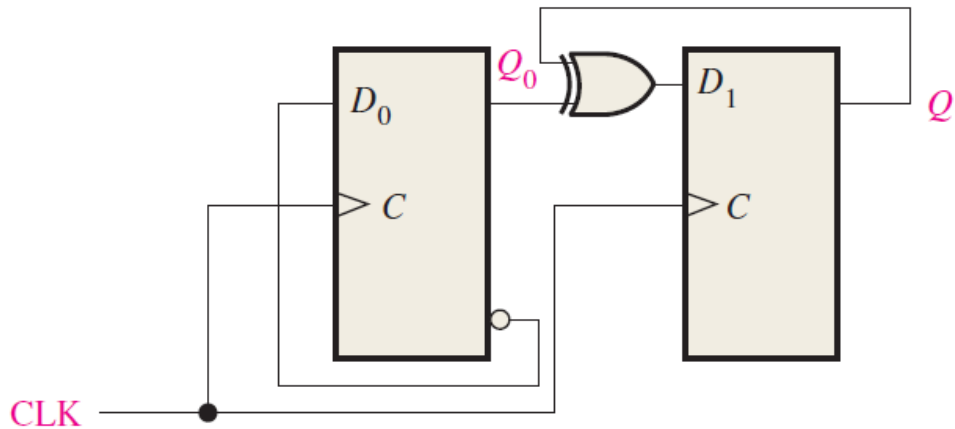

w momencie przyścia dodatniego zbocza
zegarowego drugi przerzutnik na wejściu
widzi 1 - zmienia stan na przeciwny

istotny wpływ czasów opóźnienia (czasów propagacji) !!

2-bitowy licznik synchroniczny

zbudowany z przerzutników D

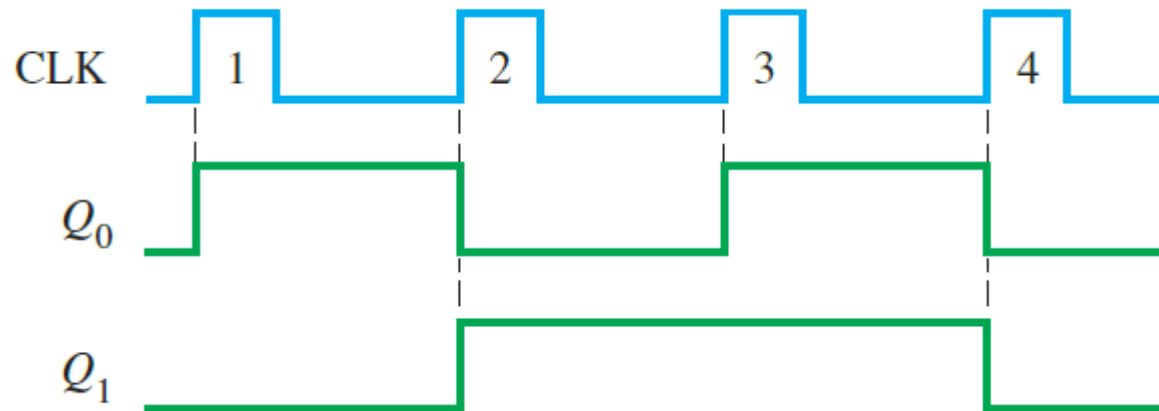
Przerzutniki D stosowane w licznikach synchronicznych wymagają stosowania dużej ilości towarzyszących układów logicznych.

Dlatego przerzutniki J-K są stosowane w większości liczników synchronicznych.

[*]

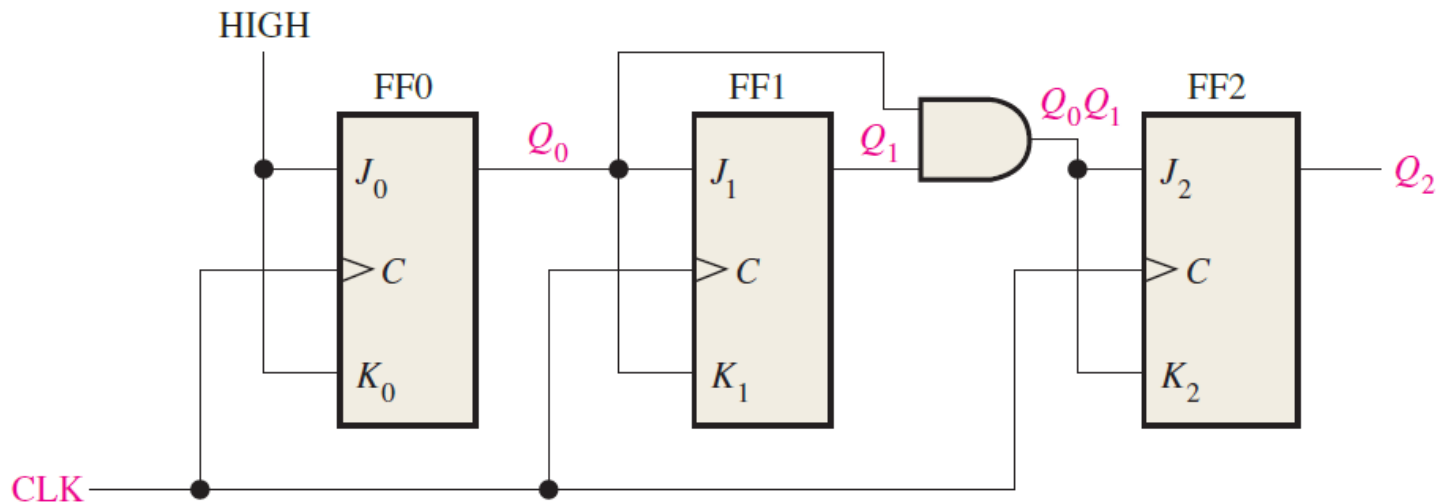
	A	B	W
EXOR	0	0	0
	0	1	1
	1	0	1
	1	1	0

diagram czasowy 2-bitowego licznika synchronicznego

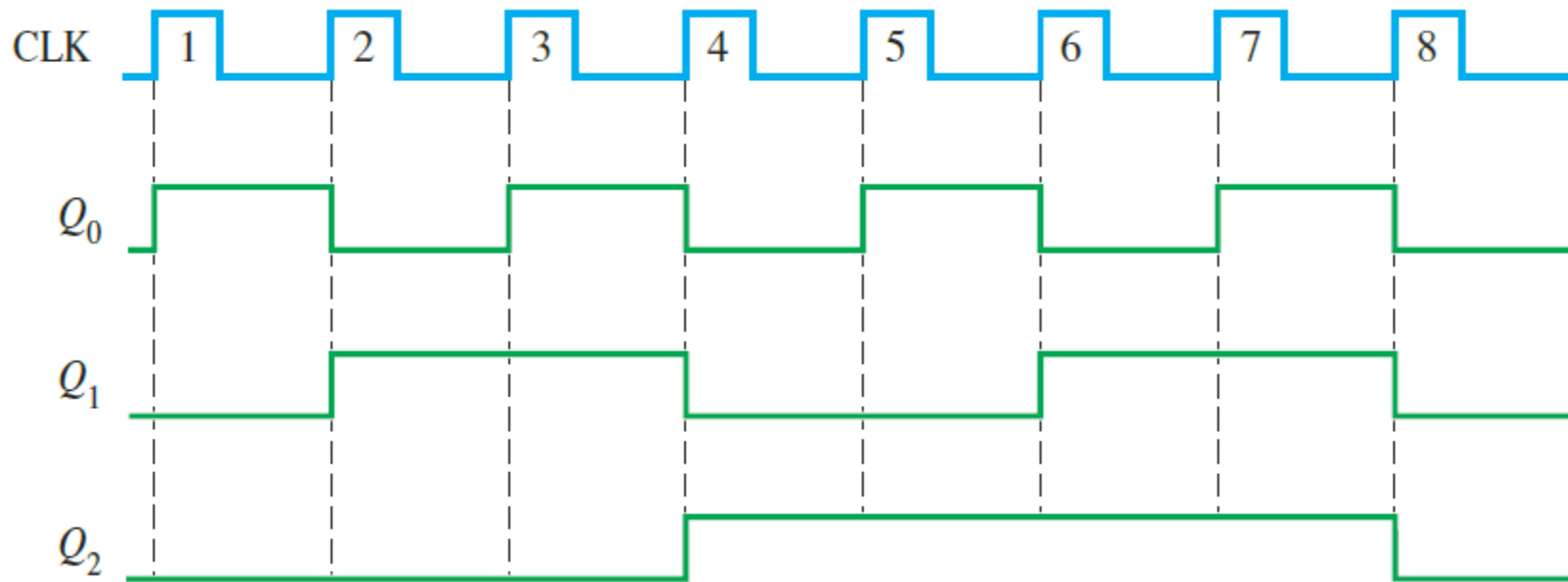
[*]

3-bitowy licznik synchroniczny

[*] *przerzutnik FF2 może zmienić stan wtedy gdy Q_0 i Q_1 są wysokie*

diagram czasowy 3-bitowego licznika synchronicznego

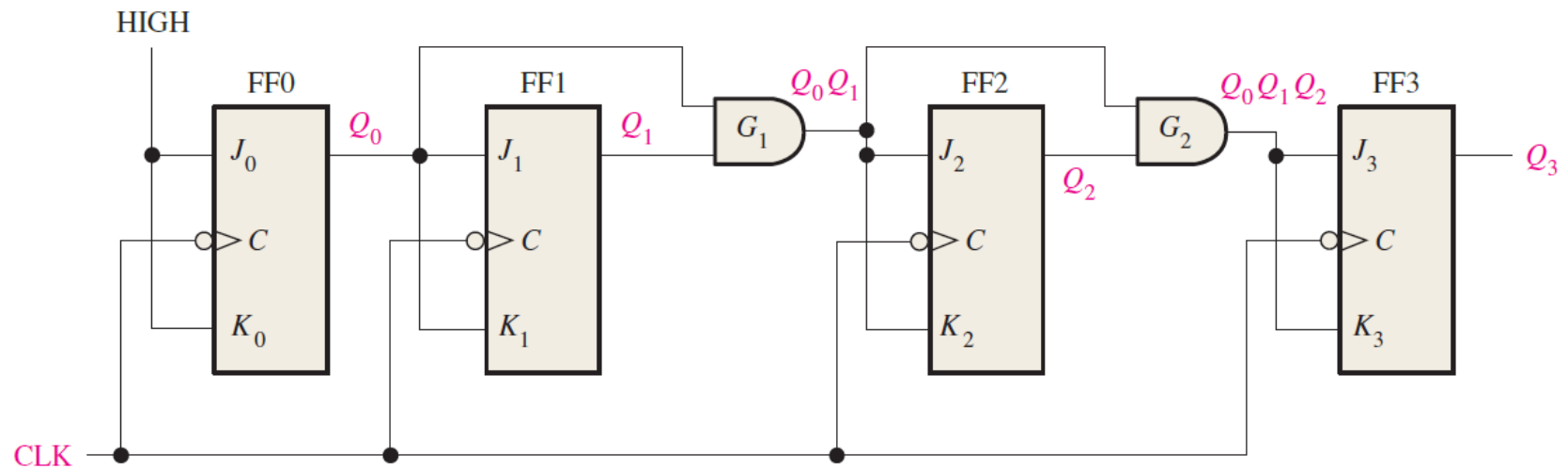
[*]

tabela stanów 3-bitowego licznika synchronicznego

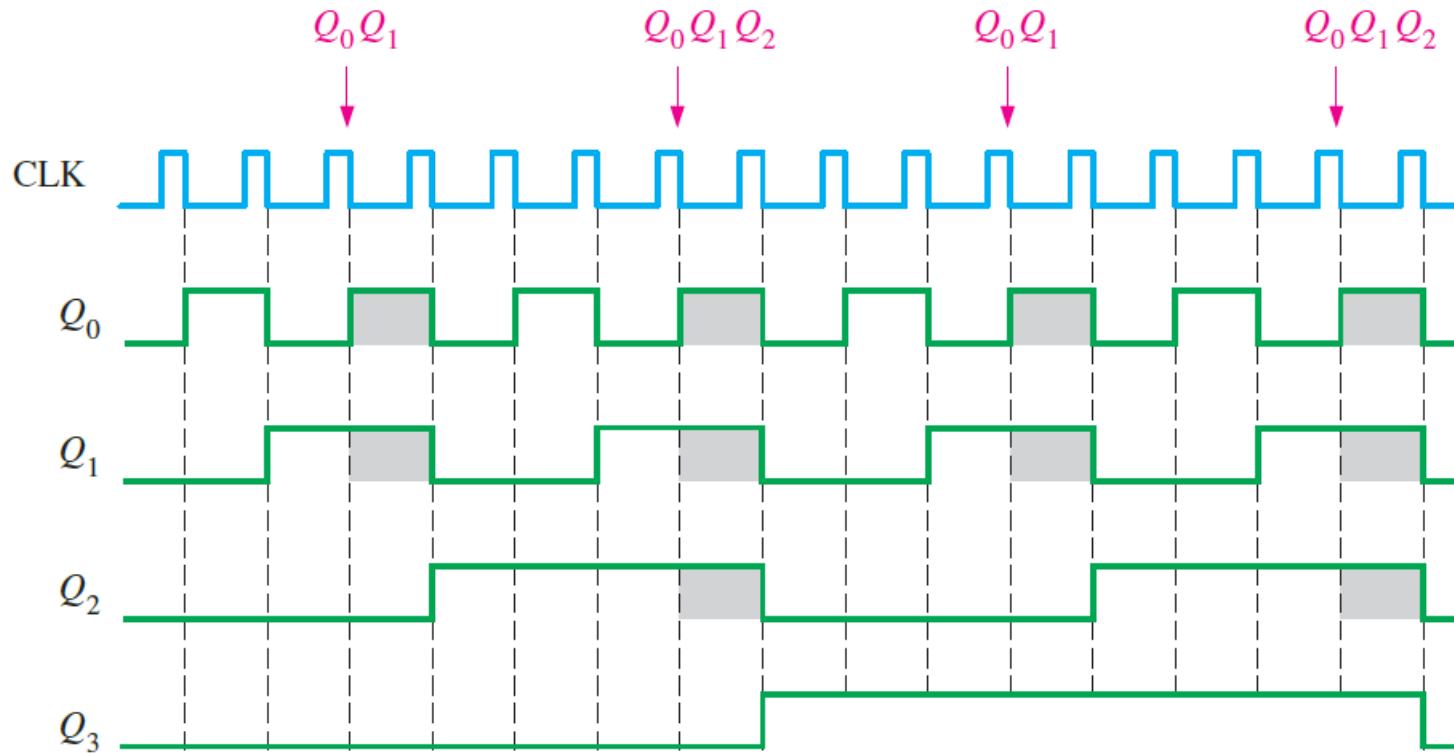
Clock Pulse	Q_2	Q_1	Q_0
Initially	0	0	0
1	0	0	1
2	0	1	0
3	0	1	1
4	1	0	0
5	1	0	1
6	1	1	0
7	1	1	1
8 (recycles)	0	0	0

4-bitowy licznik synchroniczny

[*]

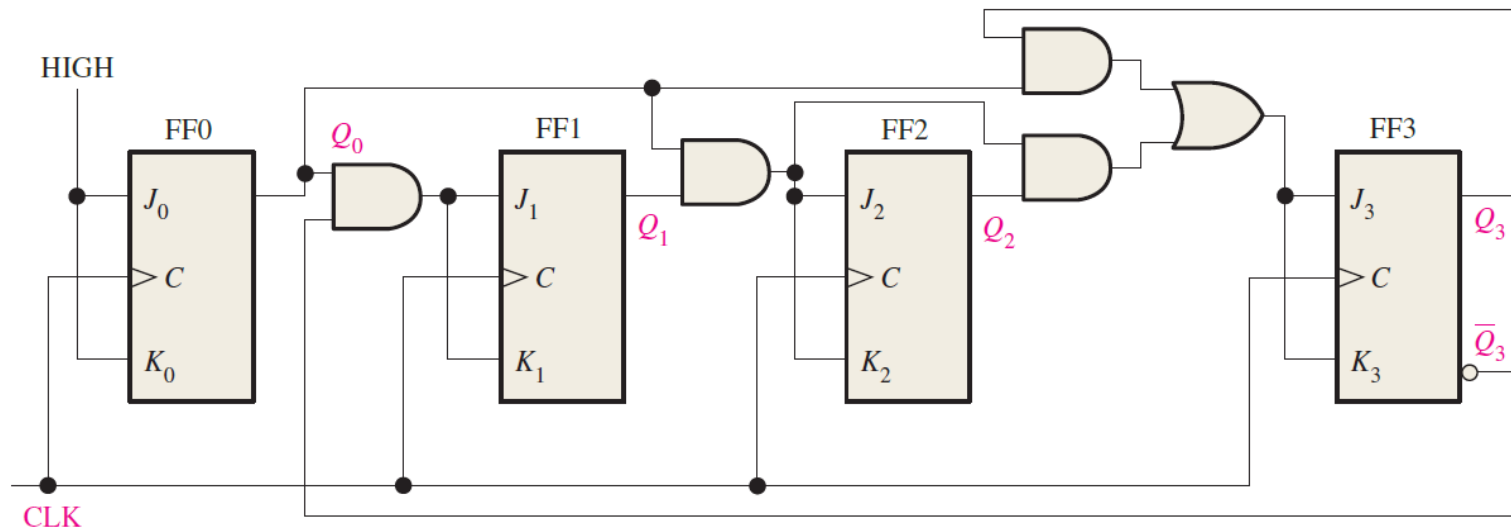
diagram czasowy 4-bitowego licznika synchronicznego

chwile w których bramki AND mają wejścia w stanie HIGH są zaciemnione

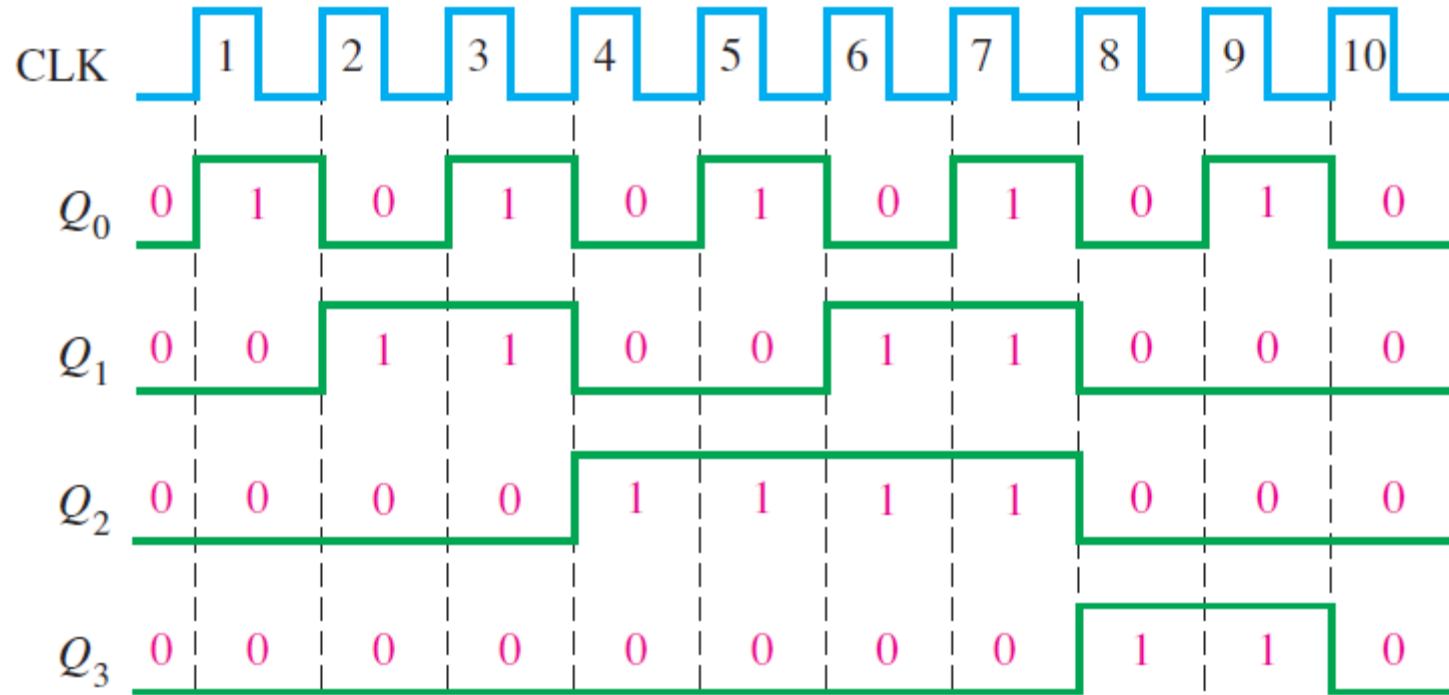
[*]

dekada (skrócony 4-bitowy licznik synchroniczny)

[*]

diagram czasowy dekady synchronicznej

[*]

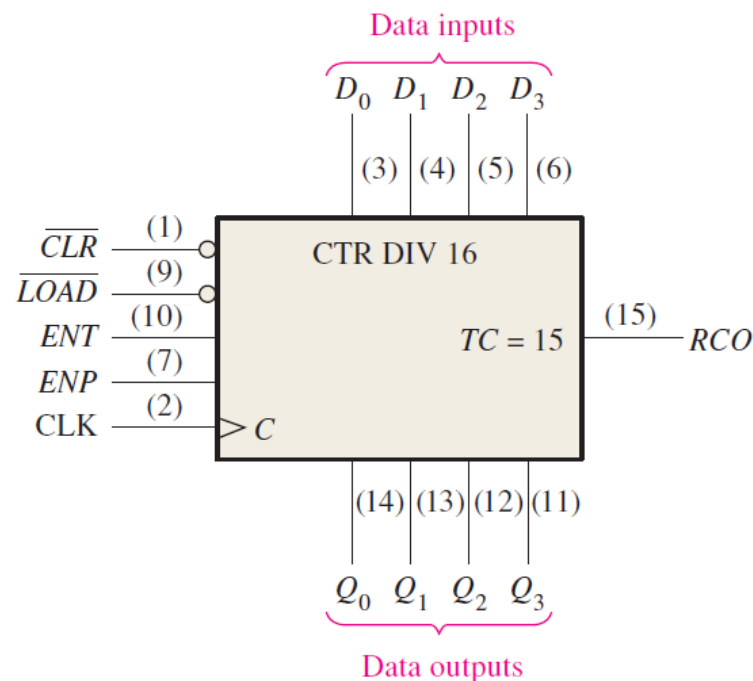
tabela stanów dekady synchronicznej

Clock Pulse	Q_3	Q_2	Q_1	Q_0
Initially	0	0	0	0
1	0	0	0	1
2	0	0	1	0
3	0	0	1	1
4	0	1	0	0
5	0	1	0	1
6	0	1	1	0
7	0	1	1	1
8	1	0	0	0
9	1	0	0	1
10 (recycles)	0	0	0	0

4-bitowy licznik synchroniczny

74HC163

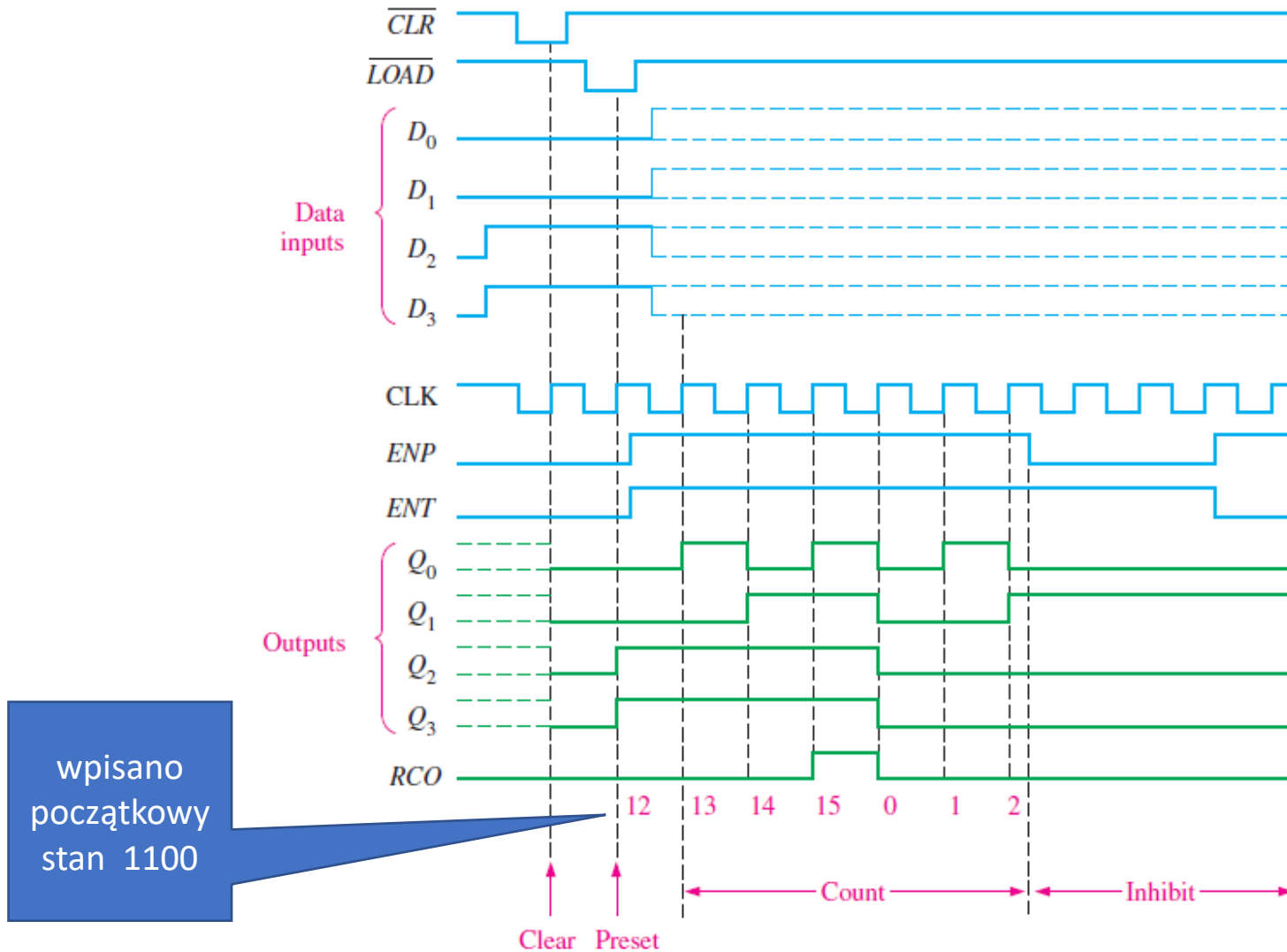

[*]

Licznik można ustawić synchronicznie na dowolną 4-bitową liczbę binarną, stosując odpowiednie poziomy na równoległych wejściach danych

Gdy na wejście LOAD będzie stan LOW, licznik przyjmie liczbę początkową gdy nastąpi impuls zegarowy.

W ten sposób sekwencję liczenia licznika można rozpocząć od dowolnej 4-bitowej liczby binarnej.

[*]

Przykładowy diagram czasowy 4-bitowego licznika synchronicznego ustawionego wstępnie na dwanaście (1100)

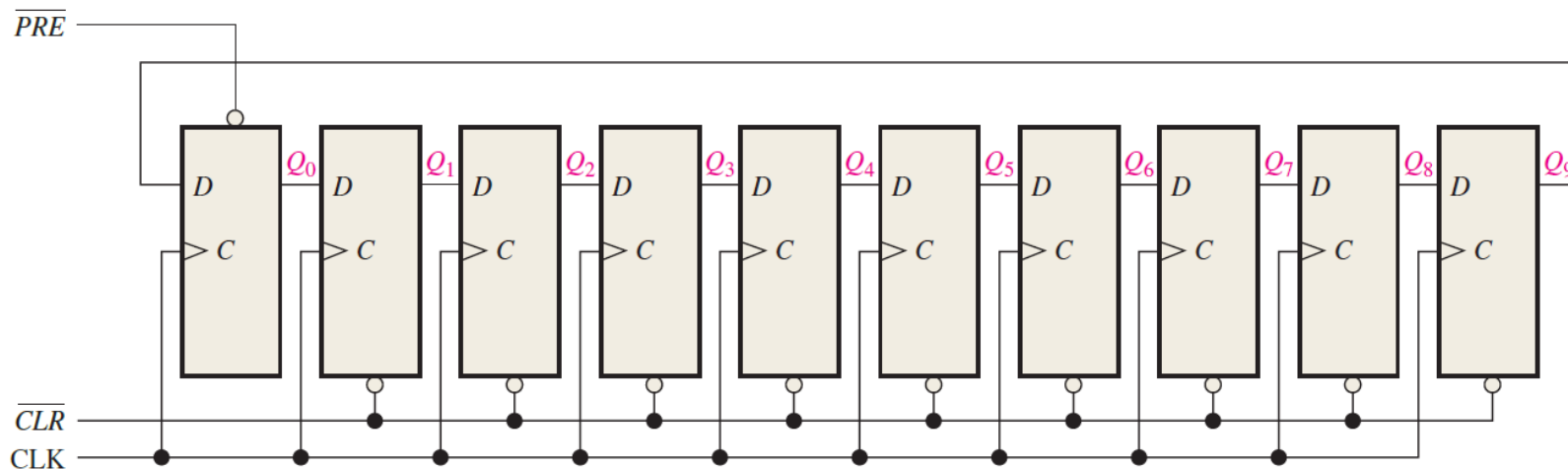

zastosowanie rejestru jako licznika

licznik pierścieniowy

Licznik pierścieniowy jest otrzymywany z rejestru przesuwanego. Jest on szeregowo - szeregowym rejestrem przesuwającym z wyjściem podłączonym z powrotem do wejścia w celu utrzymywania specjalnej sekwencji stanów.

licznik pierścieniowy

[*] *10 bitowy licznik pierścieniowy*

W każdej sekwencji sygnałów stan jednego przerzutnika sygnalizuje ilość impulsów zliczanych.

Dekodowanie stanu licznika nie jest wymagane.

10-bitowy licznik pierścieniowy dla każdej cyfry dziesiętnej ma jedno osobne wyjście od Q_0 do Q_9 .

tabela stanów licznika pierścieniowego

Clock Pulse	Q_0	Q_1	Q_2	Q_3	Q_4	Q_5	Q_6	Q_7	Q_8	Q_9
0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
5	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
6	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
7	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
8	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Początkowo w pierwszym przerzutniku ustawiona jest 1, a pozostałe przerzutniki są zerowane.

Dziesięć wyjść licznika wskazuje bezpośrednio dziesiętną liczbę impulsów zegara.

Na przykład 1 na Q_0 oznacza zero, 1 na Q_1 reprezentuje jedynkę, 1 na Q_2 oznacza dwa, 1 na Q_3 oznacza trójkę i tak dalej.

Stan wysoki 1 na wyjściu jednego z przerzutników jest zawsze zachowany i jest przesuwany „dookoła pierścienia”, o jeden stopień do przodu dla każdego impulsu zegara.

LICZNIKI

KONIEC

[*] T.L.Floyd: Digital Fundamentals, PEARSON